

L'orquídia i la papallona de Darwin

Martí Domínguez

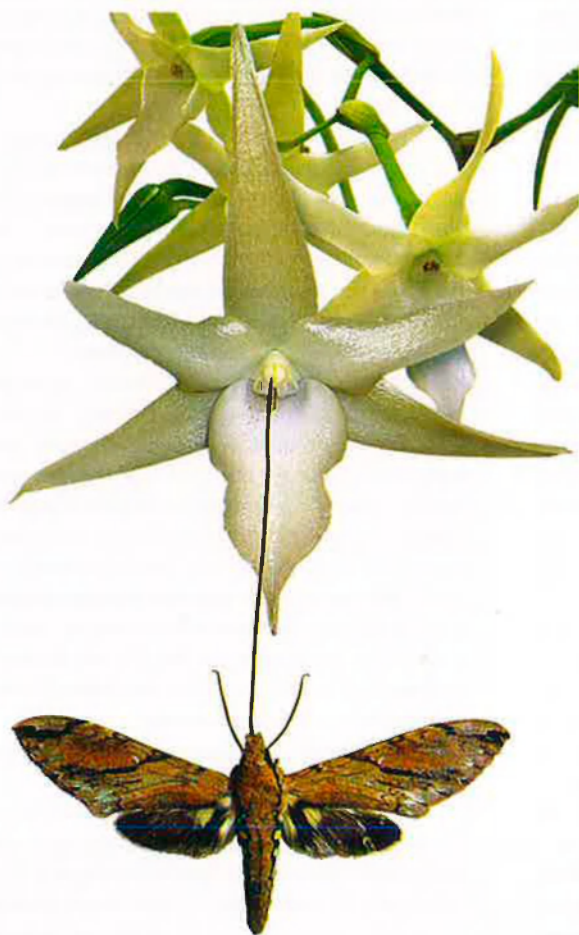
“**G**ran és la força de la tergiversació contínua; però la història de la ciència mostra que, afortunadament, aquesta força no perdura gaire temps”, escriu Charles Darwin al final de *L'origen de les espècies*. He llegit aquesta frase i no he pogut deixar de somriure, per l'idealisme, per la fe darwiniana en la ciència (i més ara que la Universitat de La Sapienza ha negat al papa la seua visita per les declaracions que va fer sobre el procés patit per Galileu, o ara que a les universitats espanyoles la mefítica presència del creacionisme s'infiltra perillosament). Sens dubte, Darwin es quedaria bocabadat de veure que poc que han canviat les coses, amb la grotesca circumstància que als nostres dies disposem d'una percepció del món i de l'origen de la vida molt més profunda i entenimentada, un coneixement del nostre origen avalat no sols pel registre fòssil sinó també per la biologia molecular. I com, malgrat tot això, malgrat aquest alt nivell de dades, la religió –i l'origen sobrenatural de l'home– ho continua impregnant tot.

Charles Darwin s'enganyava menystenint “la força de la tergiversació”, i creient que no dura gaire temps. Ans al contrari, sembla eterna i, en canvi, el que es transforma, el que es millora, el que es metamorfosa és el coneixement científic. Aquesta transformació em recorda la paradoxa de la Reina Roja de Lewis Carroll, aquell fragment en què diu a Alicia: “Al nostre país ha de córrer tota l'estona per a mantenir-te al mateix lloc.” I d'alguna manera el científic està en constant transformació, en constant canvi, per a poder resistir els embats de la tergiversació humana. A les noves arremeses dels creacionistes, nous fets, noves evidències científiques.

Siga com siga, Charles Darwin, després de publicar *L'origen de les espècies*, es va dedicar durant uns quants anys a l'estudi de les orquídiades. En aquestes plantes hi va trobar una dolça distracció, que el va ajudar a resistir les maledicències

consegüents a la publicació del seu llibre, tan inesperat i polèmic. Tanmateix, el que realment esperonava aquell científic era l'afany de saber, aquella activitat de l'esperit que no pot deixar un efecte sense buscar-ne les causes. Les orquídiades eren considerades com l'obra més magnífica de Déu, i els teòlegs naturals, com ara Paley, les tenien com la millor mostra del Rellotger, del Gran Artífex. Darwin hi va posar tot el seu tremp, i moltes hores d'observació, per a poder demostrar que rere aquelles flors tan magnífiques i estrofolàries s'amagaven els més insospitats mecanismes reproductius, i que aquests també es podien explicar com a resultants de la selecció natural. I no sols això, sinó que va evidenciar que el motor de la diversitat de les orquídiades era la coevolució amb els insectes pol·linitzadors, molts d'ells exclusius d'una sola espècie. Fins a l'extrem que estudiant la morfologia de l'orquídia *Angraecum sesquipedale*, va indicar que necessàriament havia de ser pol·linitzada per un lepidòpter amb una espiritronpa de més vint centímetres de llargària. I així fou: mort ja Darwin, el 1903, Lionel Walter Rothschild i Karl Jordan descobriren aquesta papallona, que batejaren en honor a la predicció del naturalista anglès: *Xanthopan morgani praedicta*.

L'editorial Laetoli, juntament amb la Universitat de Navarra, ha publicat en espanyol *La fecundación de las orquídeas*, dins l'ambiciós projecte “Biblioteca Darwin”. Sorprenentment, bona part de l'obra de Darwin roman inèdita en espanyol –i no diguem en català–, i aquesta editorial ha iniciat la publicació de les obres completes (el pròxim títol serà *Las plantas carnívoras*). En qualsevol cas, és molt emocionant de llegir el text i descobrir l'esforç, la batalla darwiniana, contra la tergiversació. En el nostre món els científics han de córrer tota l'estona per a mantenir-se al mateix lloc. I ausades que Darwin va córrer! Però gràcies a homes com ell, o com Galileu, la cursa ara no és tan dura, i la confiança en el triomf de la saviesa humana continua esperonant el nostre afany de saber.

O. P. LU. S. INIESTA